

**Žaklina Novičić i Anđela Đukanović (urs), SEDAMDESET GODINA
UJEDINJENIH NACIJA: POGLED IZ SRBIJE**, Institut za međunarodnu
politiku i privredu, Beograd, 2015, str. 330.

Institut za međunarodnu politiku i privredu objavio je krajem 2015. godine zbornik radova *Sedamdeset godina Ujedinjenih nacija: pogled iz Srbije*, u kojem su sabrani radovi izloženi na naučnoj konferenciji „Srbija i UN: lekcije iz prošlosti i pogled u budućnost”. Reč je o skupu održanom 22. oktobra 2015. godine u organizaciji Instituta za međunarodnu politiku i privredu, a u saradnji sa Ministarstvom spoljnih poslova Vlade Republike Srbije i Kancelarijom Ujedinjenih nacija u Srbiji. U osvrtu na sedam decenija delovanja Ujedinjenih nacija, učesnici konferencije su diskutovali o okolnostima nastanka, institucionalnom razvoju, najvažnijim dostignućima i budućim pravcima delovanja svetske organizacije. U središte debate dospele su i uočene strukturne slabosti Ujedinjenih nacija.

Zbornik je podeljen u tri tematske celine. Prva tematska celina nosi naslov „Ujedinjene nacije: pitanja mira i bezbednosti” i sadrži članke u kojima se razmatraju okvira pitanja mira i bezbednosti u sistemu Ujedinjenih nacija i mogući pravci reformisanja svetske organizacije. Autori priloga su ocenili da se međunarodni mir i bezbednost kao jedan od najvažnijih ciljeva UN-a u praksi ne ostvaruje na odgovarajući način. Pitanja međunarodnog mira i bezbednosti su od postanka Ujedinjenih nacija rešavana uglavnom izvan mehanizma kolektivne bezbednosti predviđenih Poveljom UN. Krize i sporovi rešavani shodno principu ravnoteže snaga u vreme blokovske podele a potom posthladnoratovskim „unipolarnim momentom”, ozbiljno su doveli u pitanje legitimitet Ujedinjenih nacija kao globalne organizacije osnovane da spreči ratove i nasilne sukobe između država. Autori su posebnu pažnju poklonili brojnim zloupotrebama koje su se pojavljivale u praksi rešavanja međunarodnih sporova a vezano sa odnose između regionalnih organizacija i Ujedinjenih nacija. Prvenstveno je reč o preduzimanju prinudnih akcija bez odobrenja svih članica Saveta bezbednosti i o slučajevima humanitarnih intervencija. Pored toga, organizaciona struktura Ujedinjenih nacija sadrži brojne nedostatke: manjak mehanizama za prinudno izvršenje pravnih odluka, odsustvo svetskih oružanih snaga posvećenih očuvanju međunarodnog mira, problematičnu strukturu Generalne skupštine i mehanizme njenog finansiranja, itd. Najmoćnije države su bezbroj puta kršile osnovna načela UN sadržana u članu 2 Povelje. Autori tekstova u ovoj tematskoj celini složili su se u stavu da reforma Ujedinjenih nacija nije moguća bez saglasnosti velikih sila, ali uz poštovanje koncepta ljudske bezbednosti kao jednog od mogućih mehanizama reforme.

Druga tematska celina „Ujedinjene nacije: ljudska prava i održivi razvoj” posvećena je razmatranju pitanja iz oblasti međunarodnog prava: ljudskim pravima, krivičnim pravosuđem pod okriljem UN, pitanjima životne sredine i održivog razvoja. U pogledu ljudskih prava, autori su istakli veliki pomak napred sistema Ujedinjenih nacija u ovoj oblasti. Osnivanje Saveta za ljudska prava 2006. godine i njegovih mehanizama specijalne i proceduralne žalbe i univerzalnog periodičnog pregleda, omogućava kvalitetniju zaštitu ljudskih prava u odnosu na raniji mehanizam Komisije za ljudska prava, uz poštovanje principa univerzalnosti, objektivnosti nepristrasnosti i konstruktivnog međunarodnog

dijaloga i saradnje. Značajan korak napred na planu unapređenja ljudskih prava načinjen je 2008. godine usvajanjem Fakultativnog protokola uz Pakt o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima, čime su Ujedinjene nacije uspostavile ravnotežu između tzv. dve generacije ljudskih prava. Autori priloga u ovoj tematskoj celini su analizirali značaj Ujedinjenih nacija za nastanak i razvoj međunarodnog prava životne sredine i principa održivog razvoja. Ujedinjene nacije i njena brojna pomoćna tela su u velikoj meri podstakli i omogućili nastanak dosadašnjih globalnih i regionalnih ugovora koji uređuju međunarodne pravne standarde u pogledu zaštite životne sredine. Uloga Ujedinjenih nacija je skromna na planu ostvarenja ciljeva održivog razvoja. Svetska organizacija može da posluži kao inicijator i lider u promovisanju ciljeva održivog razvoja, ali se njena veća uloga u njihovom ostvarenju može očekivati samo u određenim aspektima održivog razvoja, pre svega ciljevima ekonomske prirode.

Treća tematska celina zbornika – „Ujedinjene nacije i Srbija” – razmatra odnos svetske organizacije sa Srbijom prvenstveno kroz pitanja statusa Kosova i Metohije i saradnje sa međunarodnim krivičnim tribunalom za bivšu Jugoslaviju i Mehanizmom za međunarodne krivične tribunale. Autori članaka analizirali su problematiku primene Rezolucije 1244 i stanovište koje je Međunarodni sud pravde zauzeo u svom savetodavnom mišljenju povodom jednostrano proglašene nezavisnosti Kosova i Metohije. U pogledu saradnje sa Međunarodnim krivičnim tribunalom za bivšu Jugoslaviju, autori priloga su ukazali na genezu odnosa Srbije sa ovim telom – od nepriznavanja do pune saradnje, kao i na brojne kontroverze koje su obeležile ovu saradnju.

U godinama kada se čini da regionalne organizacije uzimaju primat na svetskoj sceni, zbornik radova *Sedamdeset godina Ujedinjenih nacija: pogled iz Srbije* predstavlja pokušaj da se u višedecenijskoj perspektivi domaćoj akademskoj i široj javnosti skrene pažnja na nesporna dostignuća Ujedinjenih nacija u razvoju međunarodnog prava i drugim važnim poljima delovanja. Takođe, namera urednika bila je da izborom tekstova rasvetle i strukturne probleme sa kojima se svetska organizacija susreće, kao i da pronađu odgovor na pitanje koje reformske mere valja osmisliti i primeniti kako bi se ojačala uloga UN kao primarnog foruma za rešavanje međunarodnih sukoba. Kao jedan u nizu prikladnih načina obeležavanja jubileja 70 godina postojanja Ujedinjenih nacija, zbornik je štivo ne samo za studente bezbednosti, prava i političkih nauka, već i za širu publiku.

Jelica GORDANIĆ